

La renda garantida de ciutadania davant un futur d'incerteses

Informe 2023

 @ccoocatalunya
ccoocat

Secretaria de Treball i Economia de CCOO de Catalunya

Coordinació:
Saida Ehliluch

Elaboració:
Alberto Ferrer

Maquetació:
Ana Segura Cintas

Desembre de 2023

Índex

Presentació	5
Resum executiu	7
Situació actual de la població catalana en relació a la pobresa, desigualtat i nivell de rendes	11
Situació de la RGC. Evolució històrica i cobertura actual de la prestació	17
• Denegacions per accedir a la prestació	21
• Retard en el reconeixement del dret	22
• Algunes dades sobre el finançament de la RGC	23
• RGC i inserció laboral	23
Efectivitat de la RGC en l'assoliment dels seus objectius	25
Valoració sindical. Propostes de CCOO de Catalunya	29
Annex amb resum de les persones a les que hem entrevistat	33

Presentació

El present informe suposa una continuïtat amb els dos informes anteriors que ja vam presentar el febrer de 2022 i al juliol de 2022, respectivament. En el primer informe ens vam centrar en una comparativa, molt enfocada en els aspectes normatius, de la renda garantida de ciutadania (RGC) i de l'ingrés mínim vital (IMV). En canvi, en el segon també vam analitzar conjuntament ambdues prestacions però amb un enfocament de caire més sociològic i més aviat relacionat amb la desigualtat i la pobresa. Ara presentem aquest tercer informe, amb l'objectiu d'abordar exclusivament la situació de la RGC, el seu funcionament i la seva capacitat de reducció de la pobresa. Aquesta anàlisi l'hem de contextualitzar i la situarem en el context socioeconòmic actual i ubicant-la també en el moment polític vigent. Respecte l'actualitat política, cal destacar que s'ha tancat un cicle amb la finalització dels treballs que s'han vingut realitzant en el marc del grup de treball de la comissió de Govern de la RGC. Aquests treballs, que han implicat compareixences¹ de les organitzacions que formem part de l'esmentada comissió, han culminat amb la presentació al Parlament de Catalunya, a finals de setembre, d'un document consensuat de propostes per la millora de la gestió de la RGC.

Actualment ens trobem davant un horitzó d'incertesa en l'àmbit de la protecció social a Catalunya atès que s'anuncia la possibilitat d'un traspàs a la Generalitat de Catalunya de la gestió de l'Ingrés mínim vital (IMV), per part de l'administració de l'estat. Aquest traspàs sembla que hauria d'incloure tot allò relacionat amb la informació, gestió i reconeixement del dret a la prestació. En tot cas, el procés de traspàs resta pendent de tancament i publicació dels detalls i genera aquesta situació d'incertesa a la que fem referència atès que implica la necessària coordinació entre la gestió de la RGC i de l'IMV. Aquesta coordinació és absolutament imprescindible i reclamada des del primer moment per part de CCOO atès que els objectius de les dues prestacions tenen una naturalesa similar i les persones potencialment susceptibles d'acollir-se a una i altra prestació són bàsicament les mateixes.

En aquesta ocasió, hem preferit adoptar un format d'informe breu, molt centrat en la evolució de la RGC, aportant dades i anàlisi en relació a la seva evolució, la seva cobertura i posant-les en situació amb les dades més recents que disposem sobre pobresa al nostre país. A més, hem volgut complementar aquestes dades i aportar una visió de tipus qualitatiu, introduint elements i reflexions que hem obtingut en entrevistes realitzades amb diverses persones usuàries de la prestació, que ens han aportat les seves valuoses experiències a l'entorn de la seva relació amb la prestació. En definitiva, es vol aportar una visió quantitativa de les característiques de la gestió de la

¹ Es poden trobar les referències de les compareixences al web del Parlament de Catalunya. https://www.parlament.cat/web/actualitat/ordre-dia/index.html?p_od0=0124813011

prestació però, alhora, complementant-la amb una perspectiva qualitativa que aporti elements vivencials d'aquelles persones que són beneficiàries de la prestació.

Finalment, un cop haguem vist tota la part més descriptiva, entrarem en un terreny valoratiu i clourem l'informe amb un apartat amb les propostes sindicals a l'entorn de la millora en el disseny i gestió de la renda garantida de ciutadania.

Comfiem que aquest informe pugui contribuir a un millor seguiment i monitorització d'aquesta important prestació, que es va configurar com a dret de ciutadania a l'article 24.3 del nostre Estatut d'Autonomia, i que ha esdevingut una important peça dins del nostre sistema de protecció social però que encara avui, sis anys després de la seva posada en marxa, amb la Llei 14/2017, del 20 de juliol, de la renda garantida de ciutadania, presenta mancances importants i aspectes a millorar sobre els quals farem referència al llarg d'aquest informe.

Resum executiu

L'informe aborda la situació de la gestió de la **renda garantida de ciutadania** (RGC). Aquesta prestació, aprovada el 2017 constitueix un dels **pilars essencials del model de protecció social català** i, per tant, ens interpel·la, com a sindicat sociopolític que som, a vetllar per la seva eficiència, tant en el disseny de la prestació com en la correcta gestió administrativa de les sol·licituds rebudes.

Per tal de situar el context en el que opera la prestació hem cregut convenient situar alguns elements relatius a la situació de pobresa i d'exclusió social atès que precisament aquesta prestació té com a objectiu "assegurar els mínims d'una vida digna a les persones i unitats familiars que es troben en situació de pobresa, per tal de promoure llur autonomia i participació activa a la societat".²

En primer lloc, veiem com al llarg del període 2015-2022, la taxa de risc de pobresa (que fa referència a la manca d'ingressos econòmics) incrementa una pujada moderada, de nou dècimes (passant d'una taxa de 19,0 % el 2015 a una de 19,9 % el 2022). En canvi, la taxa AROPE, que és un indicador que recull no només situacions de risc de pobresa sinó també de risc d'exclusió social, registra una variació més significativa, passant del 23,0 % el 2015 al 24,7 % el 2022. Per tant, en aquest període sembla que **s'ha produït un augment moderat de la població en risc de pobresa i un augment més acusat de la població en risc de pobresa i/o exclusió social**. Aquestes diferències no es reparteixen de manera homogènia i, quan desagreguem les dades, es posa en evidència que la taxa AROPE afecta lleugerament més a les dones (25,4 %) que als homes (24,0 %). També afecta en major mesura a les persones més joves (32,5 %) i, de manera molt destacada, a les persones de nacionalitat estrangera (50,0 %). D'altra banda, el nivell formatiu es confirma com element de protecció contra la pobresa i exclusió social tot i que veiem com aquelles persones amb nivells formatius més elevats gaudeixen d'una menor protecció davant aquestes contingències de pobresa i exclusió social que la que tenien fa uns anys.

És interessant constatar la capacitat de reducció del risc de pobresa que tenen les prestacions econòmiques (no només la RGC sino el conjunt de prestacions del sistema de protecció social, integrat per prestacions d'àmbit estatal i altres d'àmbit autonòmic). És significatiu destacar que, si la proporció de població catalana que es troba en situació de risc de pobresa (el 19,9 %) no hagués rebut cap prestació econòmica, la proporció de persones en risc de pobresa s'incrementaria al 42,4 %. Per tant, **més enllà de que el**

² Llei 14/2017, del 20 de juliol, de la renda garantida de ciutadania (art. 1).

treball remunerat és el principal factor de protecció davant la pobresa i l'exclusió social i, per tant, esdevé el factor principal d'integració social, **es posa en evidència la capacitat protectora de les prestacions socials de caràcter econòmic.**

En quant a l'anàlisi de la RGC, les darreres dades disponibles en el moment de redactar l'informe, corresponents al mes de juny de 2023, ens diuen que hi ha 164.624 persones beneficiàries de la prestació de la RGC, que corresponen a 103.787 expedients en actiu (cada expedient del col·lectiu activable pot incloure a una o més persones). Quan desagreguem les dades entre aquelles persones que formen part del col·lectiu activable (que, amb una interpretació molt laxa, són aquelles persones que semblaria que es troben en condicions de trobar una ocupació remunerada) i aquelles que formen part del col·lectiu no activable (que serien aquelles persones que, a curt termini, no es trobarien en condicions de trobar una feina), trobem diferències significatives. En primer lloc, el col·lectiu activable tenia, en el moment de fer la consulta, 52.781 expedients oberts, dels quals en formen part 113.618 persones beneficiàries. D'aquestes, el 93 % perceben la prestació complementària d'activació i inserció. En canvi, el col·lectiu no activable agrupa 51.006 expedients oberts, amb el mateix nombre de persones beneficiàries atès que, en aquest cas, cada expedient només pot incloure una persona. D'aquestes persones, la immensa majoria (98 %) corresponen a persones que perceben complements d'altres prestacions estatals.

L'evolució d'expedients al darrer any mostra la disminució del nombre d'expedients del col·lectiu activable (-6,2 %) en els darrers dotze mesos i l'increment dels expedients del col·lectiu no activable (+4,0 %).

En quant al total de persones beneficiàries (dels dos col·lectius), als darrers dotze mesos també s'ha reduït el nombre, passant de 173.896 persones beneficiàries el juny de 2022 a 164.624 el mateix mes de 2023 (-5,3 %).

Malgrat en aquest informe no ens centrarem en l'IMV, sí que creiem convenient situar alguna dada que pugui ser útil per comparar l'abast d'aquesta prestació, en relació amb la RGC. En concret, el mes de juny es van aprovar a Catalunya 58.454 expedients de l'IMV, que van generar 179.081 persones beneficiàries d'aquesta prestació. Per tant, veiem com **aquest mes de juny, l'IMV va generar 14.457 persones beneficiàries més que la RGC.**

A aquesta variació negativa en el nombre de persones beneficiàries de la RGC que hem detectat als darrers dotze mesos, s'ha de sumar l'**important proporció de denegacions** de les sol·licituds de prestació, que arriba al 57 % en el cas del col·lectiu activable, en complir els requisits únicament el 43 % de les persones d'aquest col·lectiu que demanen la prestació.

Un altre element important és el **retard en el reconeixement** del dret a la prestació, que es situa en 94 dies en promig pel col·lectiu activable i sense gaires variacions al llarg dels mesos que hem observat. En canvi, el reconeixement del dret a les persones que formen part del col·lectiu no activable acostuma a ser més àgil, tot i que amb major variabilitat, i es situa en 55 dies en promig.

El finançament de la RGC es va situar el 2022 en una inversió pública de 484,39 milions (80,2 % pel col·lectiu activable i 19,8 % pel col·lectiu no activable). La inversió provisional per aquest 2023 situen una variació en la distribució entre col·lectius atès que el col·lectiu activable captura el 78,7 % de la inversió mentre que el col·lectiu no activable ho fa en un 21,2 %. Per tant, augmenta la inversió pel col·lectiu no activable mentre que disminueix la inversió pel col·lectiu activable.

En quant a l'efectivitat que té la RGC per reduir la pobresa, ens adrecem al darrer informe d'avaluació³ publicat el passat mes de juliol en el que es destaca la capacitat protectora de la RGC per aquelles persones que es troben en situació de pobresa severa⁴ i no tant per aquelles que es troben en situacions de pobresa més lleu. Per tant, semblaria que **la RGC és útil principalment per aquelles persones "més pobres d'entre les pobres"**.

Tenint en compte el paper fonamental que tenen les prestacions econòmiques per reduir el risc de pobresa, aquestes dades conviden a la reflexió i ens interpel·len a actuar per realitzar els canvis necessaris i que la prestació arribi a més persones de les que arriba actualment. És per aquest motiu que acompanyem a la part descriptiva d'un apartat de propostes sindicals, amb la voluntat de contribuir a la millora en el disseny i la gestió de la prestació.

Algunes de les mesures que proposem són les següents:

- Garantir l'agilitat en les entrades i sortides de la prestació, per facilitar l'alternança entre rendes derivades de la prestació i rendes derivades del treball.
- Reduir barreres relatives a la bretxa digital en l'accés a la prestació, tot i garantint l'atenció presencial.
- Reducció dels tràmits administratius necessaris per la sol·licitud, tot i apostant per la declaració responsable, tal i com s'aplica en altres àmbits.
- Treballar, de manera efectiva, per agilitzar els processos de resolució del dret a la prestació.

³ Ivàlua (2023). Avaluació de la Renda Garantida de Ciutadania. Disseny i implementació. Actualització pel període de gener de 2020 a abril de 2022.

⁴ La manera habitual de determinar qui es troba en situació de risc de pobresa i qui es troba en situació de pobresa extrema és en relació a la mediana (el valor central de la distribució d'ingressos). D'aquesta manera, aquelles llars que, efectuada la ponderació corresponent relativa als membres que conformen la unitat familiar, es troben per sota del 60 % de la renda mediana es diu que es troben en situació de risc de pobresa i aquelles que es troben per sota del 40 % es troben en situació de pobresa extrema.

- Adequar el llenguatge, de caire jurídic, que es fa servir actualment a les resolucions, emprant un registre més comprensible per a la major part de la ciutadania.
- Homogeneitzar els criteris d'accés entre RGC i IMV atès que el col·lectiu diana al qual s'adreça és molt similar.
- Revalorització de l'IRSC per millorar la suficiència de la prestació i augmentar la capacitat de reducció de la pobresa, especialment la pobresa moderada, que és la que es veu menys afectada per la RGC.

Situació actual de la població catalana en relació a la pobresa, desigualtat i nivell de rendes

Abans d'abordar la situació de la renda garantida de ciutadania, que és l'objecte d'aquest informe breu, considerem necessari introduir alguns elements de context que ens ajudin a situar millor la situació de pobresa al nostre país. Per aquest motiu, treballarem amb les dades que ens facilita l'Enquesta de condicions de vida (ECV) que és una enquesta de periodicitat anual que, en la seva darrera publicació (abril de 2023) ens aporta nombroses dades útils per caracteritzar el nivell de renda i, per tant, la situació de la pobresa a Catalunya durant el 2022⁵. Cal alertar que no és objecte d'aquest informe el treballar una descripció exhaustiva de la població catalana en matèria de nivell de renda, desigualtat social, pobresa o exclusió social sino simplement aportar unes pinzellades que contribueixin a interpretar millor quin és el camp d'acció en el que opera la renda garantida de ciutadania, com a principal prestació econòmica adreçada a reduir la pobresa.

Un dels indicadors més rellevants que ens aporta l'ECV és la taxa AROPE⁶. Aquesta taxa que, en les seves sigles en anglès⁷, es refereix al percentatge de la població que es troba en situació de risc de pobresa o exclusió social està formada per tres components: risc de pobresa; manca material i social severa; i baixa intensitat en l'ocupació. Per tant, es tracta d'un indicador multidimensional, que incorpora tant elements de relació amb l'ocupació com de manca d'ingressos (pobresa) així com d'exclusió social. Per tant, la taxa AROPE captura la proporció de la població que es troba en alguna d'aquestes tres situacions: risc de pobresa, manca material i social severa, o bé baixa intensitat en l'ocupació.

Considerem que és útil treballar amb la taxa AROPE atès que s'ajusta molt bé al mandat que té la RGC, que a l'article 1 de la llei que regula la prestació⁸ diu el següent: "L'objecte d'aquesta llei és regular la renda garantida de ciutadania establerta per l'article 24.3 de l'Estatut d'autonomia amb la finalitat d'assegurar els mínims d'una vida digna a les persones i unitats familiars que es troben en situació de pobresa, per tal de promoure llur au-

⁵ Com veurem més endavant, alguns dels indicadors de l'ECV 2022 prenen com a referència l'any 2021.

⁶ L'any 2021 es va introduir un canvi metodològic que afectava a dos dels components de la taxa AROPE i, per tant, a la pròpia taxa. Per aquest motiu, des del 2021 es publiquen dades fent servir les dues metodologies (la metodologia Estratègia UE 2020, d'una banda, i la metodologia Objectiu UE 2020, per una altra banda). Atès que la metodologia més recent és la que fa referència al període 2030, aquesta és la que farem servir, si no especifiquem el contrari.

⁷ At Risk Of Poverty or social Exclusion.

⁸ Llei 14/2017, de 20 de juliol, de la renda garantida de ciutadania. Posteriorment s'ha anat aprovant normativa que complementa determinats aspectes de la prestació (reglament, creació de la comissió de govern de la RGC, etc) però la norma principal que regula aquesta prestació és aquesta.

tonomia i participació activa en la societat.”. Per tant, la norma situa clarament que l'objecte de la prestació no és només assegurar els mínims d'una vida digna (allò que podríem conceptualitzar com a pobresa) sinó també la promoció de llur autonomia i de la seva participació activa a la societat (allò que podríem conceptualitzar com inclusió/ exclusió social). Per tant, un indicador multidimensional com és la taxa AROPE, que recull tant situacions de pobresa com d'exclusió social resulta especialment interessant per abordar aquest tema.

Període	Taxa AROPE	Taxa de risc de pobresa	Població que viu en llars amb baixa intensitat de treball (%)	Població amb privació material i social severa (%)
2022	24,7	19,9	6,8	8
2021	25,9	19,9	9,6	9
2020	26,7	21,7	10,2	8
2019	23,6	19,5	8,3	6,5
2018	24,9	21,3	5,8	6,7
2017	24,5	20	8,7	6,1
2016	23,8	19,2	7,6	7,8
2015	23	19	9,1	6,5

Font: Idescat (Enquesta condicions de vida, INE).

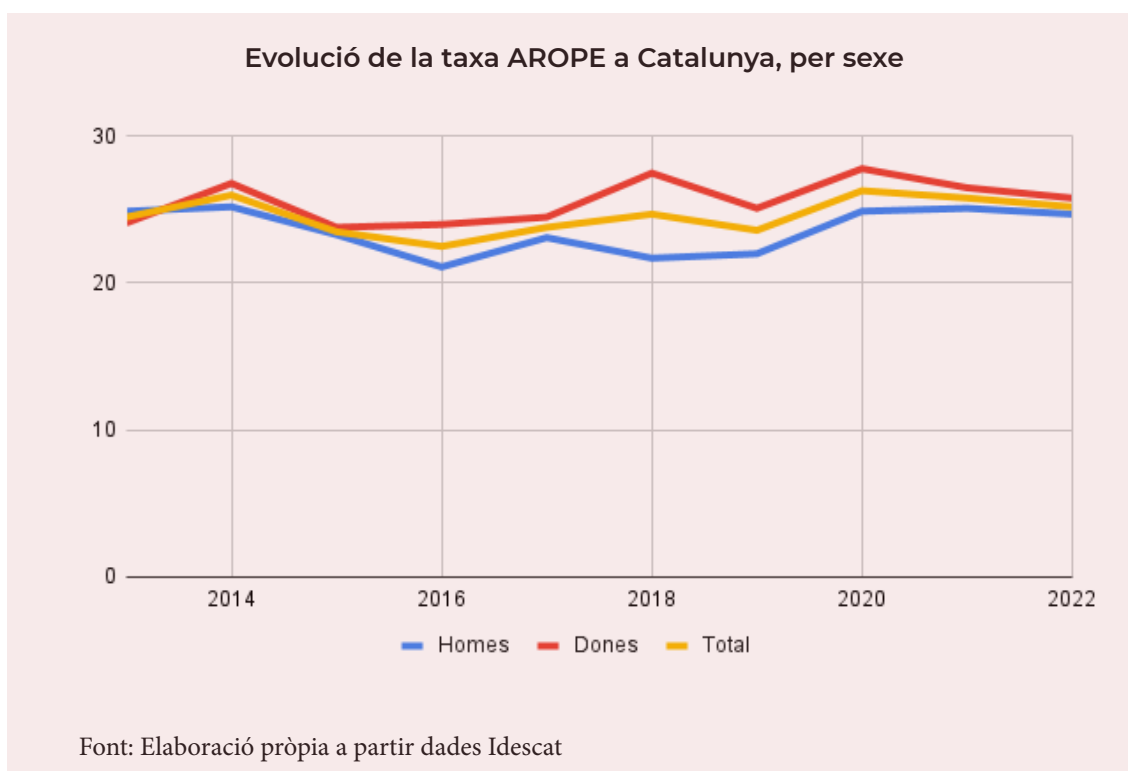
La taula anterior recull una visió evolutiva dels darrers anys respecte la taxa AROPE i també respecte dels seus tres components⁹ (la taxa de risc de pobresa, la proporció de població que viu en llars amb baixa intensitat de treball i, per últim, la proporció de població en situació de privació material social i severa). Com és obvi, la taxa AROPE incorpora una major proporció de la població que no pas la taxa de pobresa. Com hem fet esment anteriorment, el concepte d'exclusió social va més enllà de la pobresa, entesa aquesta com insuficiència d'ingressos per viure amb dignitat en una societat determinada, incorporant altres aspectes, que fan que un major nombre de persones entrin dins d'aquesta taxa. En tot cas, veiem que, tant la taxa AROPE com la taxa de risc de pobresa, registren un comportament similar al llarg d'aquests anys. En canvi, destaquem com el darrer any del qual tenim dades (el 2022) registra un descens notable en la proporció de població que viu en llars en que hi ha una baixa intensitat en el treball¹⁰, passant del 9,6 % registrat el 2021 al 6,8 % de persones que es trobaven en aquesta situació el 2022. A

⁹ Cal alertar que l'Enquesta de condicions de vida, en aquest cas en les dades publicades l'abril de 2023, recull les dades de períodes diferents, depenent del component de que es tracti. En concret, les dades sobre privació material social i severa prenen com a referència l'any en que es fa l'entrevista (el 2022) mentre que les dades sobre pobresa (renda) i sobre intensitat del treball, són dades referenciades a l'any anterior de l'enquesta (2021).

¹⁰ El concepte de baixa intensitat en el treball es calcula com la proporció d'aquelles persones que viuen en llars en les que els membres de les mateixes han treballat durant el període de referència (l'any anterior al de la realització de l'enquesta) per sota el 20 % del seu potencial. Queden exclosos del còmput aquelles persones de 60 anys i més.

falta d'un major aprofundiment, podem apuntar com a hipòtesi provisional que semblaria que la important reforma¹¹ del marc normatiu de les relacions laborals, aprovada, a finals de l'any 2021, juntament amb l'increment de l'SMI, ha pogut contribuir a aquesta millora en la reducció de la baixa intensitat en el treball.

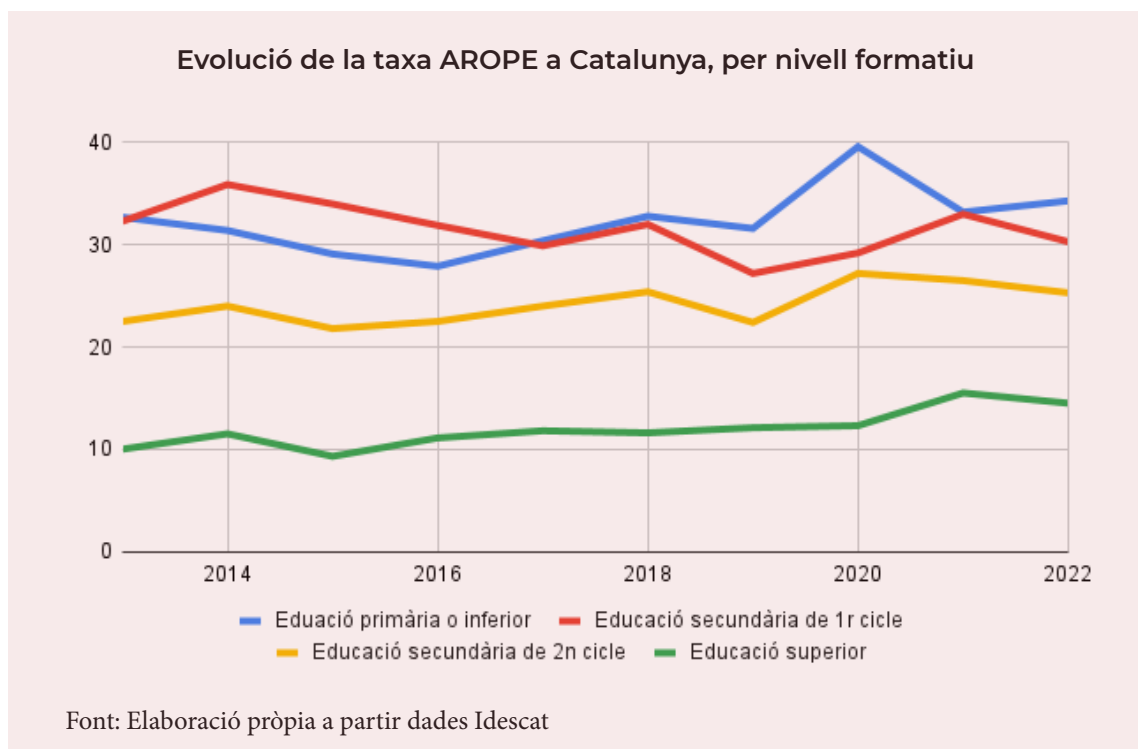
En tot cas, ens centrarem en la taxa AROPE, precisament pel potencial que té de recollir situacions que van més enllà de la pobresa, abordant també situacions d'exclusió social. En primer lloc, **cal destacar que la taxa AROPE és força elevada a Catalunya, atès que afecta pràcticament a una quarta part de la població a Catalunya** (24,7 %, que, en termes absoluts representa 1.868.500 persones). La seva distribució no es distribueix del tot homogèniament **per sexe** i afecta lleugerament més a les dones (24,0 % per als homes i 25,4 % per a les dones). Tot i així, aquesta diferència no sempre ha estat així de moderada i, si observem el gràfic adjunt, podem apreciar com hi ha hagut èpoques en que les dones havien registrat taxes més elevades en relació als homes, tot i que és cert que en el darrer període sembla que **es tendeix a una certa convergència en les dades desagregades per sexe**. D'altra banda, també observem diferències importants quan desagreguem **per grups d'edat**, sent les persones més joves (aquelles menors de 18 anys) les que registren una taxa més elevada (31,1 %). Un altre eix de desigualtat el marca la variable **nacionalitat**. **La taxa AROPE per la població estrangera que viu a Catalunya és del 50,0%** mentre que per la població espanyola és del 19,5 %.

¹¹ Real Decreto- ley 32/2021, de 28 de diciembre, de medidas urgentes para la reforma laboral, la garantía de la estabilidad en el empleo y la transformación del mercado de trabajo.

En quant a les variables que tenen a veure amb l'ocupació i que ens interessen especialment cal destacar el factor de protecció davant la pobresa i l'exclusió social que representa la **relació amb l'ocupació**. En aquest sentit, la taxa AROPE per a la població ocupada és del 16,3%, lleugerament superior al de la població jubilada (14,9%). En canvi, **la població aturada registra una taxa AROPE sensiblement més elevada, que arriba a més de la meitat del col·lectiu (53,6%)**. Per tant, queda palès l'elevat risc de acabar en situacions de pobresa o exclusió social per a les persones en situació de desocupació. En canvi, el factor de protecció social que suposa la condició de persona ocupada és molt rellevant. Un cop més, **el factor treball esdevé l'element imprescindible d'integració social a la societat**.

Una altra variable que és convenient analitzar és la del **nivell formatiu**. En aquest sentit, quan analitzem la incidència de la taxa AROPE per nivell formatiu veiem que té una incidència molt més gran en aquelles persones amb nivells educatius més baixos. En concret, aquelles persones amb estudis d'educació primària o inferiors registren una taxa AROPE de 35,2%. Aquelles persones amb educació secundària de primer cicle assoleixen una taxa de 29,2%; aquelles que tenen un nivell de secundària de segon cicle registren una taxa del 24,7% i, finalment, aquelles persones amb nivells finalitzats d'educació superior donen la taxa més baixa (13,2%). Per tant, un cop més es constata com **nivells de formació elevats proporcionen uns nivells de protecció majors davans situacions de contingència vitals**, probablement pel major grau d'ocupabilitat que configura el disposar d'un nivell d'instrucció més elevat.

Hi ha dues qüestions que convé destacar d'aquest gràfic. La primera es que resulta evident com el nivell formatiu esdevé un factor important de protecció contra el risc de pobresa i/o exclusió social, que és el que mesura la taxa AROPE. Per tant, a major nivell formatiu, menor risc de caure en situacions de pobresa i/o exclusió social. El segon element que volem remarcar és que, al llarg del període observat, l'educació superior (graus universitaris o cicles formatius de grau superior) i, en menor mesura, l'educació superior de segon cicle (batxillerat o cicles formatius de grau mig), perden capacitat de resistència com a factor protector davant a la pobresa i/o exclusió social. Caldrà un estudi més acurat per determinar les possibles causes i no és objecte d'aquest treball però, en tot cas, les dades ens interpel·len a apostar per una major formació i qualificació professional de les persones treballadores i, alhora, a reforçar mecanismes de protecció social atès que, com hem vist, de vegades malgrat tenir un nivell formatiu elevat hi ha altres elements que interactuen i que no eviten caure en situacions de pobresa i/o exclusió social.

De manera complementària, també oferirem la informació desagregada, d'un altre dels components de la taxa AROPE. En concret veiem que la **taxa de risc de pobresa** a Catalunya per 2022 (darreres dades disponibles) és del 19,9 % que, en valors absoluts, significa que **a Catalunya hi ha 1.503.000 persones en risc de pobresa**. Aquesta mesura es centra estrictament en aquells aspectes relacionats amb els ingressos de les unitats de consum. Arribats a aquest punt cal aclarir que es ponderen els ingressos en funció de la composició de les llars¹² i que es refereix a la proporció de la població que queda per sota del llindar de pobresa, definit aquest com el que queda per sota del 60 % de la renda mediana de la població. A tall d'exemple i, tal i com ens indica l'Idescat¹³, una llar en la que visqui una única persona adulta veu fixat el llindar de pobresa en 11.841 € anuals. En canvi, una llar en la que visquin dues persones adultes i dos menors trobaria el llindar de risc de pobresa acotat en els 24.865€.

Creiem que té un especial interès per l'objecte d'aquest informe analitzar la **capacitat de reducció del risc de pobresa** que tenen les prestacions econòmiques que formen part del sistema català de protecció social. A falta de més dades que ens permetin aprofundir més, sí que podem destacar que, si bé la taxa de població en risc de pobresa a Catalunya suposa el 19,9 %, si aquestes persones no haguessin tingut accés a cap prestació econòmica de protecció social (com ara la RGC o l'IMV), aquesta taxa seria de 42,4 %. Per tant, **constatem la utilitat com a element per reduir la pobresa que tenen les prestacions econòmiques**, més enllà del principal factor de protecció al que hem fet esment anteriorment, que és el treball remunerat.

¹² La ponderació que es fa servir a la RGC pel càlcul dels llindars d'ingressos dels beneficiaris, atorga un valor d'1 punt a la primera persona adult de la unitat familiar i, si ha més membres, es puntuja assignant 0,5 punts per cada persona adulta addicional així com una puntuació de 0,3 punts per cada menor de 14 anys.

¹³ Idescat (2023). Enquesta de condicions de vida 2022 a Catalunya. Disponible a: <https://www.idescat.cat/dades/ecv/ecv2022.pdf>

D'altra banda, també situem molt breument alguna dada relativa a altres components de la taxa AROPE, en concret aquell que fa referència a la privació material i social severa. La taxa general de població catalana que registra privació material severa¹⁴ és de 8,0 % pel 2022. Ens sembla rellevar destacar que un 34,8 % de les persones que viuen a Catalunya no tenen capacitat per fer-se càrrec de despeses imprevistes; que un 30,9 % no es poden permetre gaudir d'un mínim d'una setmana anual de vacances; i de que el 19,2 % no tenen un nivell de renda suficient que els hi permeti mantenir el seu habitatge a una temperatura adequada. Més enllà de les taxes i de les grans xifres, creiem que aquest tipus de dades reflecteixen molt bé la situació en la que es troba una part molt significativa de la població catalana.

Finalment, introduïrem dades relatives a la **desigualtat** com a darrer element que ens ajudi a caracteritzar la situació socioeconòmica de la població. Per situar aquesta variable farem servir l'indicador S80/20, que és del 5,1 % i que significa que **el 20 % de la població amb majors nivells d'ingressos** (el cinquè quintil de la distribució si ordenéssim al conjunt de la població entre aquelles que tenen menors ingressos i aquelles que disposen de majors ingressos i les dividíssim en cinc parts, cadascuna d'elles amb el mateix nombre d'individus) **disposa de cinc vegades més ingressos que la població ubicada al primer quintil**.

En resum, hem constatat que hi ha una part important de la població catalana en situació de risc de pobresa (19,9 %) i una part encara més important en risc de pobresa o exclusió social (24,7 %). També hem vist com aquesta situació no afecta de manera homogènia al conjunt de la població i que hi ha variables com ara la nacionalitat, el nivell d'estudis o la relació amb l'ocupació, que tenen una important incidència en aquesta situació de risc. Finalment, hem vist també la situació de desigualtat que hi ha a Catalunya en relació al nivell d'ingressos i també hem vist el factor protector que suposen les prestacions econòmiques per tal de reduir la proporció de persones en situació de pobresa.

¹⁴ Aquest indicador es defineix com aquelles persones que no poden accedir, per manca d'ingressos, a un mínim de 7 ítems d'una llista de 14 ítems prèviament definits. Més informació a: <https://www.idescat.cat/pub/?id=ecv&m=m>

Situació de la RGC. Evolució històrica i cobertura actual de la prestació

Un dels aspectes fonamentals per copsar la capacitat com a reductora de desigualtats que té la renda garantida de ciutadania (**RGC**) és la de comprovar quin és el seu abast. Per tant, com un primer pas, es fa del tot imprescindible determinar a quantes persones arriba aquesta prestació. En aquest sentit, les darreres dades disponibles (a principi d'octubre de 2023 i relatives al mes de juny) ens indiquen que **hi ha 164.624 persones beneficiàries d'aquesta prestació**, que corresponen a 103.787 expedients en actiu.

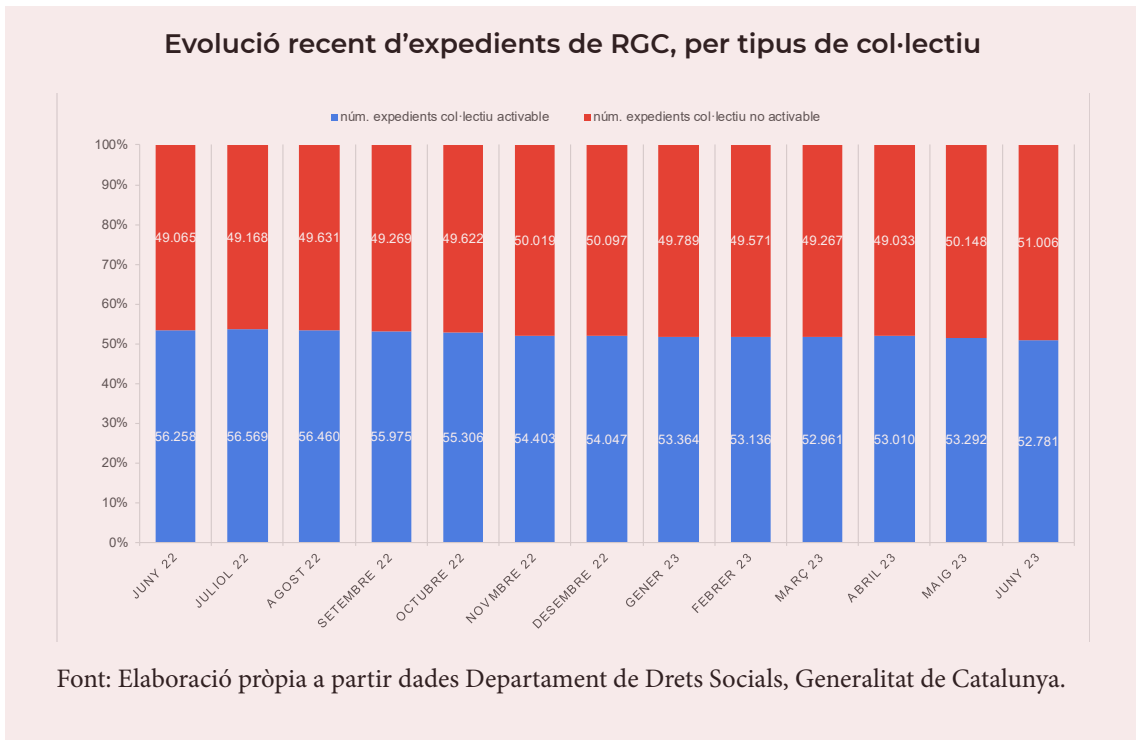
Si bé aquestes dades resulten del total de persones i expedients, cal distingir¹⁵ entre aquelles dades que corresponen al col·lectiu activable (sovint anomenat “col·lectiu SOC” i que fa referència a aquelles persones perceptores que tenen una situació d'ocupabilitat, encara que no sigui a curt termini (definida la situació d'ocupabilitat amb un criteri molt lax) i que tenen com a porta principal el Servei Públic d'Ocupació de Catalunya) i aquelles que fan referència al col·lectiu no activable, també conegut com col·lectiu de protecció social¹⁶. Aquest darrer col·lectiu són aquelles persones que, pel seu grau de discapacitat, per la seva edat, o per altres circumstàncies, no es troben en situació de poder treballar de manera immediata. La principal via d'accés a la prestació d'aquest col·lectiu¹⁷ és per les oficines d'atenció ciutadana i les oficines del Departament de Drets Socials, de la Generalitat de Catalunya). Per tant, constatem que **hi ha un doble canal d'accés a la prestació**, un de caire més ocupacional i un altre amb un enfocament més social i assistencial.

Atesa la diferència en el perfil de les persones que pertanyen a un o altre col·lectiu, el Departament de Drets Socials de la Generalitat de Catalunya ofereix les dades desagregades per aquests dos tipus de col·lectius i així és com les analitzarem en aquest informe.

¹⁵ Institut Català d'Avaluació de Polítiques Públiques (2021). Avaluació de disseny i implementació de la Renda Garantida de Ciutadania de Catalunya.

¹⁶ Generalitat de Catalunya, Departament de Drets Socials (2023). Evolució històrica de la renda garantida de ciutadania.

¹⁷ Institut Català d'Avaluació de Polítiques Públiques (2021). Op.cit.

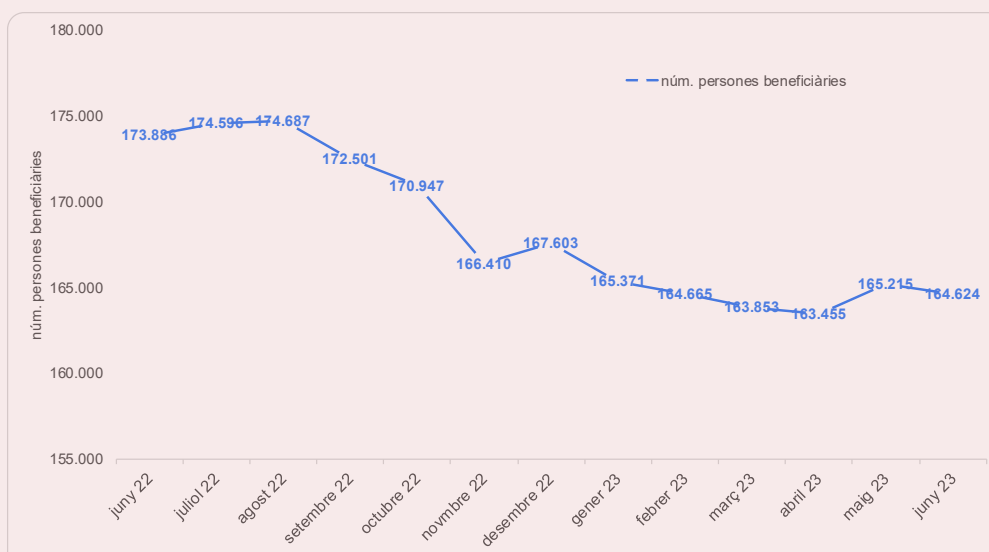

En primer lloc, abordem la situació dels 52.781 expedients oberts de la RGC, pel **col·lectiu activable**, dels quals en formen part 113.618 persones beneficiàries. D'aquests expedients, 21.163, que representen el 40 %, són titulars de la prestació complementària (PC) de la RGC, que és un complement previst per a aquelles persones que, tot i percebent una prestació de caràcter estatal (prestació no contributiva, SOVI, etc), no arriben al llindar mínim previst que estableix la RGC. D'aquesta manera, la PC complementa la pensió o prestació estatal fins arribar a la quantia que correspondria a la prestació de la RGC.

D'altra banda, amb dades del mes de maig, el 93 % de les persones que perceben la prestació garantida de la RGC, dins del col·lectiu activable, reben de manera addicional la prestació complementària d'activació i inserció (PCAI). Recordem que aquesta prestació, que es regula als articles 2 i 3 de la Llei 14/2017 del 20 de juliol, de la renda garantida de ciutadania, s'atorga com a contraprestació d'un compromís per part de la persona perceptora d'adoptar un pla d'inclusió social o d'inserció laboral, que l'hauria de permetre situar-se en millors condicions per incorporar-se al mercat laboral.

En quant al **col·lectiu no activable**, actualment hi ha 51.006 expedients oberts. D'aquests, la immensa majoria (el 98 %) corresponen a complements de prestació no contributiva (PNC) i el 2 % restant correspon a complements d'altres prestacions estatals. El total de persones beneficiàries d'aquest col·lectiu també són 51.006 atès que, en aquest cas, els expedients són individuals.

Evolució recent nombre persones beneficiàries RGC (tots els col·lectius)

Font: Elaboració pròpia¹⁸ a partir dades Departament de Drets Socials, Generalitat de Catalunya.

Aquestes dades més recents són sensiblement diferents quan es pren com a referència un marc temporal més ampli. Quan analitzem l'evolució de persones beneficiàries des de la posada en marxa de la prestació fins ara sí que es constata un creixement significatiu en el nombre de persones beneficiàries. En aquest sentit, hem passat de les més de 107.134 persones beneficiàries el setembre de 2017 (recordem que la llei de la RGC va ser publicada al juliol de 2017) fins a les més de 160.000 actuals, per tant, resulta evident que ha augmentat el nombre de persones que es beneficien de la prestació actualment, en relació als seus inicis. En concret, la variació resultant entre el moment d'inici de la prestació i el darrer mes del que tenim dades és de 57.490 persones beneficiàries més, en promig mensual, la qual cosa suposa una variació relativa del 53,7 %. Però, en canvi, quan analitzem l'evolució de la prestació dels darrers dotze mesos veiem que aquesta tendència de creixement que hem observat a llarg termini no és sempre progressiva i que apareixen discontinuïtats al llarg del període de vida d'aquesta prestació. En concret, hem de destacar com **en els darrers dotze mesos ha disminuït el nombre de persones que es beneficiaven d'aquesta prestació**. En concret, el juny de 2022 hi havien registrades 173.892 persones beneficiàries mentre que el juny de 2023 es van registrar 164.624 persones. Per tant, s'havia reduït el nombre de persones beneficiàries en tan sols un any en 9.268 persones (una disminució de -5,3 % en termes relatius). Caldrà anar monitoritzant l'evolució de persones beneficiàries per veure si s'accentua aquesta tendència de disminució de persones perceptores de la

¹⁸ En aquest gràfic hem decidit iniciar l'eix vertical en un valor que permeti una millor visualització de les variacions atès que, si l'inici era 0, la visualització en paper dificultava apreciar les variacions mensuals.

prestació o bé es reverteix i torna a la tendència d'anys anteriors, que era de creixement sostingut en el nombre d'expedients i de persones beneficiàries de la prestació. Una possible explicació preliminar d'aquest descens en el nombre de persones beneficiàries de la prestació podria ser que la situació econòmica ha millorat i actualment hi ha un menor nombre de persones susceptibles de ser perceptores de la prestació. Malauradament, les dades de pobresa i desigualtat que hem vist en l'apartat anterior no semblarien corroborar aquesta hipòtesi i, per tant, caldria atribuir aquest descens a altres factors, com ara que o bé que no s'està aprofitant la introducció de l'IMV per ampliar i millorar la cobertura de la RGC.

De manera complementària, podem analitzar l'evolució recent del nombre d'**expedients actius** de la RGC. També en aquest cas desagregarem les dades per col·lectius. En quant al col·lectiu activable, el juny de 2022 hi havien 56.260 expedients actius mentre que el juny de 2023 hi havien 52.781. Per tant, **en tan sols dotze mesos sha reduït el nombre d'expedients en 3.479**, la qual cosa suposa una variació negativa del -6,2 %.

D'altra banda, **en quant al col·lectiu no activable**, el juny de 2022 hi havien 49.065 expedients oberts mentre que el juny de 2023 aquests eren 51.006. **En aquest cas, la variació té signe positiu** i és de 1.941 expedients. En termes relatius això suposa un increment del 4,0 %.

Evolució interanual expedients RGC actius, per tipus de col·lectiu

Expedients actius	juny 2022	juny 2023	variació (n)	variació (%)
Col·lectiu activable	56.260	52.781	-3.479	-6,2
Col·lectiu no activable	49.065	51.006	1.941	4,0

Font: Elaboració pròpia a partir dades Departament de Drets Socials

Com veiem, en general, l'evolució recent del nombre expedients actius segueix una evolució similar a l'evolució del nombre de persones beneficiàries de la prestació, que hem vist abans i que és decreixent en el cas del col·lectiu activable i creixent en el cas del col·lectiu no activable.

De manera complementària, és important destacar el volum de resolucions que emet l'administració de la Generalitat de Catalunya en relació a sol·licituds d'accés a la prestació i/o de modificacions dels expedients ja aprovats. En aquest sentit, durant el 2023 s'han emès més de 85.000 resolucions relatives a sol·licituds i modificacions d'expedients i 34.546 propostes de modificacions dels expedients. En quant a la tipologia dels canvis que es demanen respecte els expedients ja aprovats són: canvis a la unitat familiar, canvis en els ingressos així com comunicació de contractes de treball.

Denegacions per accedir a la prestació

Un altre aspecte que és d'interès és el que té relació amb les **denegacions de les sol·licituds de prestació. Tan sols un 43 % de les sol·licituds del col·lectiu activable que es valoren compleixen els requisits.**¹⁹ En quant a la tipologia de motius pels quals es deneguen les sol·licituds cal destacar que pràcticament la meitat tenen a veure amb els ingressos. Bé sigui per manca d'acreditació de la insuficiència d'ingressos (25 %) o bé per la superació del llindar d'ingressos establert a la normativa vigent (20 %). D'altra banda, també destaquem com les persones que veuen denegades les seves peticions per tenir dret a altres prestacions públiques o ajuts representen l'11 % del total de denegacions. Del total d'aquestes denegacions, algunes no són acceptades per les persones sol·licitants i s'interposa un recurs d'alçada per reclamar a l'administració que es reconsideri el sentit de la resolució i que s'estimi favorablement la sol·licitud. En concret, durant aquest 2023, s'estan presentant 367 recursos mensuals, en promig. En termes relatius, això implica que **es va presentar recurs d'alçada en el 3 % dels casos en que es va denegar l'accés a la prestació.** D'aquesta dada no es pot inferir que la resta de persones que veuen desestimades les seves pretensions de percepció de la RGC estiguin conformes amb la decisió administrativa sinó simplement vol dir que no presenten recurs. Els motius pels quals no presenten recurs per impugnar la decisió administrativa de denegació del dret d'accés a la prestació són difícils d'establir amb precisió perquè no hi ha dades però no és difícil apuntar algunes possibilitats com ara el desconeixement d'aquesta possibilitat, el no saber com fer-ho o on adreçar-se, o bé per altres motius.

Motius pels quals es denega la prestació	% respecte total denegacions
No acreditar la insuficiència d'ingressos	25 %
Superar els ingressos que determina la norma	20 %
No ser beneficiari de pensió no contributiva	14 %
Tenir dret a alguna altra prestació pública	11 %
No acreditar la unitat familiar	8 %
No acreditar la residència continuada i efectiva a Catalunya	6 %
Tenir béns mobles i béns immobles suficients	4 %
Treball a jornada completa de la persona titular o beneficiària	2 %
Haver causat baixa voluntària d'una feina en els 12 mesos anteriors	2 %
Contracte a temps parcial de la persona titular o beneficiària i no ser família monoparental	2 %
Tenir una altra sol·licitud presentada o expedient vigent	2 %
Altres	4 %

Font: Elaboració pròpia a partir dades Departament de Drets Socials

¹⁹ Generalitat de Catalunya, Departament de Drets Socials (2023). Principals dades d'implementació de la Renda Garantida de Ciutadania. Dades relatives a maig de 2023.

Al llarg de les entrevistes realitzades però hem constatat com apareixen altres casuístiques, que sovint s'escapen de les estadístiques oficials i a les quals convé posar rostre de persona, encara que sigui amb les dades convenientment anonimitzades. Tenim, per exemple, el cas d B.H, a la que se li va denegar la prestació de la RGC per motius administratius relatius a la seva situació respecte la residència (li va caducar l'autorització de residència i treball i posteriorment també se li va caducar el NIE). Aquesta persona té tres fills/es a càrrec i la pèrdua de la prestació li suposa un greu problema de subsistència per a ella i per a la seva família. Malauradament, en aquests casos, la manca d'agilitat en l'accés al dret de la prestació de la RGC es combina amb la lentitud per la renovació de l'autorització de residència i treball, que pot tardar entre 3 i 6 mesos. Per tant, la lentitud de solucionar aquests problemes, que són estrictament d'ordre administratiu, la condemna a estar uns quants mesos sense ingressos i amb una incertesa vital a mig termini que genera mancances materials severes i una situació d'angoixa vital molt notable.

Retard en el reconeixement del dret

Un dels aspectes que cal tenir molt present és el temps que l'administració tarda en reconèixer el dret de la prestació. En promig, durant aquest 2023 i **en les prestacions adreçades al col·lectiu activable, l'administració de la Generalitat de Catalunya està tardant 94 dies en reconèixer el dret a l'accés a la prestació.** Aquest valor acostuma a ser bastant estable i varia poc quan comparem els diferents mesos de l'any (el valor mínim és 91 i el màxim 99). En canvi, quan analitzem el **retard pel col·lectiu no activable** (que, recordem, té com a porta d'accés el Departament de Drets Socials a diferència del col·lectiu SOC que té com a porta d'accés les oficines del Departament d'Empresa i Treball) **el termini s'escurça considerablement tardant en promig 55 dies durant els mesos d'aquest 2023.** Això sí, en aquest cas, sí que hi ha una gran variabilitat entre els diversos de l'any, sent el valor mínim de 16 dies, el màxim 78 i la desviació típica de 26 dies, uns valors que posen en evidència una major dispersió de les dades.

Veiem doncs com les dades ens indiquen un retard considerable en el reconeixement de la prestació, molt especialment per aquells casos de les persones que tenen un perfil de major ocupabilitat. Tenint en compte que el pagament també pot tardar uns dies des del moment que es reconeix el dret i tenint en compte que, tal i com diu l'article 1 de la Llei 14/2017, la prestació persegueix "assegurar els mínims d'una vida digna a les persones i unitats familiars que es troben en situació de pobresa, per tal de promoure llur autonomia i participació activa en la societat.", el resultat és que **el termini de reconeixement és excessiu i requereix una acció política decidida per agilitzar el procés de reconeixement del dret.**

També en aquest cas convé situar algun exemple d'un testimoni personal al que vam tenir accés. En concret, la situació d'O.E., també amb tres fills/es a càrrec estava seriosament afectada perquè a l'hora de tramitar la sol·licitud de la RGC li van indicar que havia de tramitar obligatòriament l'ingrés mínim vital, amb caràcter previ. En el moment de l'entrevista havien passat ja uns mesos i encara no havia rebut resposta de l'administració via resolució administrativa. De nou, un enrenou administratiu (les dues prestacions es consideren subsidiàries de qualsevol altre prestació a la que es pugui tenir dret) dificulta l'accés a la prestació, allargant la situació de pobresa per a les persones que esperen la resposta administrativa de reconeixement del dret.

Algunes dades sobre el finançament de la RGC

En quant al volum de la inversió financera que suposa el pagament d'aquestes prestacions, la despesa del mes de març de 2023 (darreres dades econòmiques disponibles a nivell mensual) ha estat de 40,8 milions D'aquests, 32,6 milions correspon a despeses relacionades amb el col·lectiu activable mentre que els 8,2 milions restants corresponen al col·lectiu no activable.

Per valorar dades financeres d'un any sencer, veiem con el 2022 la RGC va generar una despesa de 484,39 milions distribuïts en 388,54 milions pel col·lectiu activable (80,2 %) i 95,85 milions pel col·lectiu no activable (19,8 %). Més recentment, en conjunt, durant aquests mesos de 2023 s'ha efectuat una despesa de 217,9 milions. D'aquests, 171,5 M€ són relatius al col·lectiu activable i 46,1 M€ al col·lectiu no activable). En termes relatius, la distribució provisional de 2023 de la despesa per col·lectius seria de 78,7 % pel col·lectiu activable i 21,2 % pel col·lectiu no activable. Per tant, resulta evident que les prestacions vinculades al col·lectiu activable absorbeixen el gruix del pressupost disponible.

Finalment, convé destacar el canvi entre les distribucions de la inversió pública entre col·lectius de la RGC atès que les dades provisionals de l'acumulat de 2023 ens mostren diferències respecte les dades de 2022. En concret, al 2023 (amb dades provisionals, fins al mes de maig) està augmentant la inversió adreçada al col·lectiu no activable mentre que el col·lectiu activable captura una part menor de la inversió, en relació al 2022.

RGC i inserció laboral

Durant els cinc primers mesos del 2023 han hagut 1.041 unitats familiars o persones individuals que formaven part d'algun dels expedients de la RGC (del col·lectiu activable) que han abandonat la percepció de la prestació a causa de la inserció laboral. Durant el darrer mes del que tenim aquestes

dades d'inserció (el mes de maig de 2023) van sortir del programa 114 famílies a causa de la seva inserció al mercat laboral. En termes relatius, suposa una inserció de tan sols el 0,1 %. Aquesta xifra recent és clarament inferior al promig mensual atès que, durant el 2022, el promig mensual de famílies que sortien del programa a causa de la inserció laboral van ser 208. Tenint en compte que al darrer mes del que tenim dades disponibles s'han registrat 113.618 persones beneficiàries (únicament comptabilitzant els expedients relatiu al col·lectiu activable) resulta evident que **hi ha un clar marge de millora en el potencial d'inserció laboral de la prestació**, tal i com està configurada actualment.

Efectivitat de la RGC en l'assoliment dels seus objectius

Un cop hem pogut disposar d'una panoràmica de la situació de pobresa a Catalunya, i hem pogut complementar-ho amb una descripció de l'evolució recent de la RGC, estem en condicions de poder copsar l'efecte que té la RGC com a instrument per reduir la pobresa al nostre país. En aquest sentit, ens hem de fer ressò de l'informe que es va publicar fa uns pocs mesos, per encàrrec del Departament d'Economia de la Generalitat de Catalunya²⁰, en el que es fa una avaluació de la implementació de la RGC durant el període que va de gener de 2020 a abril de 2022. Per poder interpretar correctament els resultats d'aquesta avaluació cal tenir present que l'informe agafa un període que comporta una certa excepcionalitat per l'impacte de la pandèmia i també que l'avaluació es dissenya en base a la interpretació que fa dels objectius declarats de la prestació, que no són altres que “assegurar els mínims d'una vida digna a les persones i unitats familiars que es troben en situació de pobresa, per tal de promoure llur autonomia i participació activa a la societat” (art. 1 de la Llei 24/2017, de la renda garantida de ciutadania).

L'avaluació que fa Ivàlua es centra en veure **com la RGC contribueix a reduir la pobresa**. En primer lloc, la seva anàlisi es focalitza exclusivament en el concepte de pobresa —que és el que determina la norma— i no tant amb el concepte d'exclusió social, que és més ampli i inclou altres elements de mancances socials i relacionals. El segon element a destacar de l'enfocament d'aquesta avaluació és que situa com a població diana a les persones que viuen en situació de pobresa severa. Això es justifica perquè compara les quanties i els llindars de la RGC amb els llindars per acotar les situacions de pobresa i pobresa severa i, un cop feta la comparació, s'aprecia que les persones en situacions de pobresa més lleu no entrarien majoritàriament dins dels llindars de la RGC però que, en canvi, sí que ho farien una part substantiva de les persones que es troben en situació de pobresa severa. La diferència entre unes i altres és que la pobresa es defineix com aquella situació en que la persona o unitat familiar no disposen d'uns ingressos nets que superin el 60 % de la mediana²¹ (en còmput anual aquest 60 % de la mediana per una llar formada per una única persona adulta equivaldria a 11.840,64 €) d'ingressos. En canvi, la situació de pobresa severa inclou a aquelles persones i/o unitats familiars que disposen d'uns ingressos que

²⁰ Ivàlua (2023). Avaluació de la Renda Garantida de Ciutadania. Disseny i implementació. Actualització pel període de gener de 2020 a abril de 2022.

²¹ La mediana és l'estadístic definit com el valor central de la distribució si ordenéssim els valors de menor a major. Per tant, és el valor que deixa igual nombre d'observacions a dreta i a esquerra, un cop ordenats aquests valors. En distribucions salarials es fa servir habitualment aquest estadístic atès que, a diferència, de la mitjana, és menys sensible als valors extrems i, per tant, aporta major fiabilitat.

no superen el 40 % de la mediana (en còmput anual, aquest 40 % suposarien 7.893,76 € per una llar amb una única persona adulta). Per tant, aquí trobem una mancança important en el disseny de la **prestació** i és que **no arriba a totes les persones en situació de pobresa sinó únicament a aquelles “més pobres entre les pobres”**.

En quant a la cobertura de la prestació, entesa aquesta²² com la proporció entre el nombre de llars en situació de pobresa severa i les llars que es consideren elegibles per la prestació, veiem que la cobertura es situa entorn el 40 % (40,4 % el 2020 i 43,6 % el 2021). Tal i com assenyala l'informe d'avaluació al que fem referència en aquest apartat²³, “l'RGC redueix en un 66,4 % el percentatge de llars perceptores en situació de pobresa severa i en un 40 % el percentatge de persones destinatàries en situació de pobresa severa”. Per tant, **es constata la cobertura insuficient de la prestació**. Aquesta insuficiència en la cobertura, s'explica principalment per la restricció dels requisits en el dret a l'accés a la prestació i també per la dificultat de recuperar la prestació en cas de treballs intermitents o parcials.

Un altre element que té a veure amb l'efectivitat de la RGC, i que també és extensiu a l'IMV, és la problemàtica que genere quan es demanen cobraments indeguts a persones que viuen en una situació econòmica límit i que no disposen de capacitat d'estalvi. En aquest sentit, us traslladem el testimoni de G.G, home amb dos menors a càrrec i membre d'una família en la que totes les persones adultes estan en situació d'atur. A aquesta persona li va arribar una resolució notificant un cobrament indegut que superava els 5.000 €. Aquesta persona i la seva família, en una clara situació de manca d'ingressos, no veuen com afrontar aquesta despesa extraordinària ni tampoc tenen capacitat econòmica per demanar assistència jurídica per afrontar aquesta qüestió. La situació d'angoixa vital és també en aquest cas ben palesa.

En quant a la capacitat de reducció de la pobresa veiem algunes dades generals en relació a la capacitat protectora del nostre sistema públic de protecció social.

Taxa de risc de pobresa a Catalunya abans i després de transferències socials, per sexe

	Homes	Dones	Total
Abans de totes les transferències	40,9	43,8	42,4
Després de percebre les pensions però abans de rebre altres transferències	26,3	27,3	26,8
Després d'haver rebut totes les transferències	19,2	20,5	19,9

Font: Idescat (Enquesta de condicions de vida, INE)

²² Ivàlua (2023). Avaluació de la Renda Garantida de Ciutadania. Disseny i implementació. Actualització pel període de gener de 2020 a abril de 2022, pàgs. 18-19.

²³ Ibid, pàg. 93.

La taula ens mostra clarament la capacitat de reducció de la pobresa de les pensions en primer lloc, amb una força reductora de la pobresa molt destacable (de més de 15 punts percentuals) i, en segon lloc, també es posa en evidència la capacitat de reducció de la resta de prestacions econòmiques que formen part del sistema públic de protecció social, entre les quals es troba la RGC, amb un important pes a Catalunya (complementant la reducció de la pobresa en 6,9 punts percentuals respecte a la reducció de la pobresa després d'haver percebut pensions). Com a últim element cal apuntar que les dades ens indiquen que hi ha diferència en relació al sexe i les prestacions (tant les pensions com la resta de prestacions econòmiques) redueixen més el risc de pobresa en les dones que en els homes.

Entrant en major detall en el potencial de la RGC per reduir la pobresa ens tornem a referenciar en l'informe 'avaluació publicat fa uns pocs mesos en que l'equip de recerca indica²⁴ que "totes les llars amb un o dos membres aconseguen sortir de la pobresa severa. Les llars amb tres o quatre membres ho fan en un 19,50 % i en 6,50 % dels casos, respectivament. **Cap de les llars amb cinc membres o més, surten de la pobresa severa després de rebre l'RGC**".

Per tant, més enllà de la limitació de que l'avaluació conceptualitza l'objectiu diana en aquelles persones que es troben en situació de pobresa severa, el cas és que les dades posen en evidència com aquelles unitats familiars amb major nombre de persones troben majors dificultats en sortir de la pobresa, malgrat l'efecte protector de l'RGC. Per tant, trobem un dèficit important en el disseny de la prestació, que no s'acomoda adequadament a les famílies més nombroses, segurament a causa d'una sobreestimació de l'estalvi que suposa una economia d'escala en una llar amb tantes persones convisquents.

Finalment, també ens interessa destacar un dels aspectes de l'avaluació i és aquell que fa referència a la contribució que pot fer l'RGC com a **instrument de reducció en la desigualtat**²⁵. En aquest sentit, tant si es fa servir la ràtio 90/10²⁶ com si es fa servir l'índex de Gini²⁷, les diferències entre els indicadors abans i després de rebre la prestació són poc rellevants. En el cas de l'Índex de Gini, l'any 2021, abans de rebre l'RGC era de 30,9 % i després de rebre-la de 30,3 %. De manera complementària, la ràtio 90/10 era de 9,5 % abans de rebre la transferència de l'RGC i de 7,8 %, amb posterioritat. Per tant, en ambdós casos **es constata la poca capacitat de reducció de la**

²⁴ Ídem.

²⁵ Íbid, pàg. 27.

²⁶ La ràtio 90/10 és un indicador que fa referència a la proporció d'ingressos percebuts pel decil amb majors ingressos de la distribució salarial en relació al decil amb menors ingressos.

²⁷ L'índex de Gini és un dels indicadors més habituals per mesurar la desigualtat. Es calcula com el coeficient de Gini expressat en percentatge (es multiplica per 100 el resultat del coeficient de Gini en el que 0 seria la situació de màxima igualtat possible i 1 l'escenari amb major desigualtat possible).

desigualtat d'aquesta prestació, possiblement a causa de les baixes quanties de la prestació.

En resum, l'avaluació publicada recentment sobre el darrer període de l'RGC posa de manifest, en la nostra interpretació, una cobertura insuficient i una capacitat mínima per reduir les desigualtats. A banda, afloren dèficits en el disseny de la prestació que afecten negativament a aquelles llars més nombroses, sent la capacitat protectora de la prestació més reduïda o, directament nul·la, per aquelles famílies amb més membres.

Valoració sindical. Propostes de CCOO de Catalunya

Propostes relacionades amb la gestió:

1. Cal donar resposta a les **barreres d'accés per raons de bretxa digital**, amb serveis d'acompanyament i suport a les persones així com oferint diversos canals per tramitar la sol·licitud de les prestacions i sobretot garantir en tot moment la presencialitat. Hem de tenir en compte que la bretxa digital la pateix un 32 % de les llars catalanes, segon un informe de la Fundació Foessa²⁸. L'informe destaca com no tots els col·lectius tenen els mitjans i els coneixements necessaris per relacionar-se electrònicament amb l'administració.
2. A aquestes dificultats en la tramitació electrònica cal afegir el **desconeixement de la prestació**, que queda acreditat en l'informe referenciat des del moment que, sis de cada deu persones usuàries del servei no coneixien l'existència de la RGC. Es fa necessari contrarestar aquest desconeixement de la prestació amb accions informatives que s'adrecin al col·lectiu diana.
3. Considerem necessari el desplegament immediat de les taules de **coordinació territorial** que estableix l'article 35 del reglament de la RGC que servira per a una millor coordinació entre territoris.
4. Reclamem garantir el **dret d'audiència prèvia** de les persones al seu expedient per subsanar possibles errors abans de l'arribada d'una resolució que els sigui desfavorable. D'aquesta manera es reduïria el nombre de resolucions negatives i s'agilitzaria el procés de resolució definitiva.
5. És urgent la **reducció dels tràmits administratius** atès que la recopilació de documentació per acreditar els requisits és un dels principals colls d'ampolla que retarda el procés de resolució. Cal una millora de la coordinació entre les diverses administracions i apostar pel mecanisme de la declaració responsable de la persona sol·licitant de la prestació, que ja s'aplica en molts altres àmbits, especialment en l'àmbit empresarial. Actualment, es carrega sobre la persona usuària l'obligació d'acreditar la informació, sense garantir el dret de la persona sol·licitant a no presentar aquella documentació o informació que ja estigui en poder de l'administració.

²⁸ Fundación Foessa (2022). Informe sobre exclusión y desarrollo social en Cataluña. Resultados de la encuesta sobre integración y necesidades sociales 2022. Colección Informes territoriales.

Disponible en línea a: <https://www.foessa.es/main-files/uploads/sites/16/2022/02/Informes-territoriales-2022-Catalu%C3%B1a.pdf>

6. És inajornable la **reducció del retard en la resolució** del dret, especialment en aquelles resolucions relatives al col·lectiu activable, que presenten majors retards en el reconeixement del dret. De manera complementària, també destaquem la manca de transparència al llarg del procés. Hi ha un important percentatge de resolucions favorables al recurs d'alçada que dona la raó a la persona sol·licitant, tal i com va denunciar un informe de la Sindicatura de Greuges²⁹. Això ens fa sospitar que bona part dels recursos que no s'interposen, per manca de recursos de la persona, també podrien ser susceptibles de tenir una resolució favorable.
7. Cal **adequar el llenguatge** de tota la documentació i, en particular, de les resolucions d'estimació de la sol·licitud de prestació, per fer-les entenedores a les persones sol·licitants atès que el llenguatge jurídic habitual en aquest tipus de comunicacions és difícilment comprensible per bona part de les persones no habituades a llegir textos jurídics.

Sis propostes que requereixen canvis legislatius:

1. En el marc de la revisió de la Llei de 2017 s'ha d'**agilitzar i garantir l'alternança entre períodes de renda garantida i rendes del treball** de caràcter intermitent, per tal de promoure una garantia de ingressos a la població catalana, en qualsevol moment del seu cicle vital.
2. Garantir la **compatibilitat entre la prestació i altres ingressos** com ara ajuts de beques escolars i d'accés a l'FP, beques de menjador, ajuts al lloguer etc, atès que aquests computen actualment com a ingressos i dificulten el compliment dels requisits.
3. La revisió de la Llei coincideix amb la possible **assumpció de les competències i gestió sobre l'IMV**. Si finalment es concreta aquesta situació, els canvis normatius han de ser recollit a la Llei de RGC i, previsiblement també al reglament³⁰, concertant prèviament en el Consell de Diàleg Social. S'haurà de garantir que aquesta complementarietat no suposi un estalvi de pressupost a la Generalitat; si no que serveixi per ampliar la cobertura i suficiència de la protecció. La gestió de les rendes mínimes no ha de suposar en cap cas una limitació de la capacitat i qualitat de les polítiques actives d'ocupació.
4. S'hauran d'harmonitzar els criteris per **millorar el dret d'accés a les prestacions**, facilitant una tramitació i resolució més àgil i arribant amb major profunditat al col·lectiu diana.

²⁹ Sindic de Greuges de Catalunya (2023). Informe al Parlament 2022.

Disponible en línia a: https://www.sindic.cat/site/unitFiles/9302/Informe%20al%20Parlament_2022_cat.pdf

³⁰ Decret 55/2020, de 28 d'abril, pel qual s'aprova el Reglament de la Llei 14/2017, de 20 de juliol, de la renda garantida de ciutadania i es modifica el Decret 123/2007, de 29 de maig, pel qual es determina el règim aplicable a la sol·licitud i concessió de les prestacions socials de caràcter econòmic de dret subjectiu, i es concreten els requisits per al reconeixement del dret a les prestacions creades, en desplegament de la Llei 13/2006, de prestacions socials de caràcter econòmic.

5. Reduir el **requisit relatiu al temps de residència mínim** necessari per sol·licitar la prestació i que passi de 2 anys, que és el que defineix actualment la normativa vigent, a 1 any.
6. Modificar la normativa per oferir **protecció específica per a les persones sense llar** i també per a aquelles persones en situació en situació d'irregularitat administrativa que es troben arrelats al nostre territori (persones refugiades, etc). Aquests canvis podrien ajudar a la integració social, en la línia del programa Treball i Formació, línia ACOL, del Servei Públic d'Ocupació de Catalunya.

Quatre propostes immediates i que tenen a veure amb el pressupost:

1. Instem al govern de la generalitat a la **revalorització de l'IRSC**, recuperant el poder adquisitiu perdut des de la seva introducció, i l'actualització automàtica per tal de ser una prestació suficient que garanteixi el dret a una vida digna, tal i com estableix l'article 24.3 de l'Estatut de Catalunya.
2. Exigim al Govern de la Generalitat un compromís ferm, concretat al pressupost de 2024, per **augmentar la dotació pressupostària de la RGC**. Aquesta prestació ha d'esdevenir una eina encara més eficaç en la lluita contra la pobresa, la exclusió social i ha de permetre que les persones puguin veure satisfetes les seves necessitats bàsiques al llarg de tot el seu cicle vital. Aquest increment pressupostari s'ha de referenciar al concepte de llindar de la pobresa perquè la quantia de la prestació de la RGC sigui suficient per tal de que la persona no quedi per sota d'aquest llindar. A més, considerem que l'increment pressupostari hauria de permetre una milora en la suficiència de la prestació, de tal manera que doni resposta no només a les situacions de pobresa severa (aquelles persones la renda de les quals queden per sota del 60 % de la mediana d'ingressos del conjunt de la societat) sinó que també hauria d'arribar a aquelles persones que quedin per sota del 50 % de la mediana d'ingressos i que, per tant, queden a cavall entre les situacions de pobresa severa (per sota del 40 % de la renda mediana) i el risc de pobresa (com a mínim, per sota del 60 % de la renda mediana).
3. Demanem augmentar els pressupostos de la Generalitat per **ampliar la dotació de personal públic**, la qual cosa hauria de permetre garantir una atenció de major qualitat a les persones que sol·liciten la RGC. Cal millorar la qualitat en l'atenció, difícilment assolible sense els efectius

necessaris. Aquest augment de la dotació de personal hauria de contribuir de manera decisiva a una minimització del temps de resolució de les sol·licituds.

4. Reclamem augmentar la quantia de la RGC, respectant la proporcionalitat en el nombre de membres de la unitat familiar i contemplant aquesta proporcionalitat també per a les unitats familiars de més de 5 membres, per tal de pal·liar la pobresa infantil i el seu pas a l'adolescència. Aquest és un dels aspectes que va destacar el darrer informe³¹ encarregat pel Govern per avaluar el funcionament de la prestació.

³¹ Ivàlua (2023). Avaluació de la Renda Garantida de Ciutadania. Disseny i implementació. Actualització pel període de gener de 2020 a abril de 2022.

Annex amb resum de persones a les que hem entrevistat:

De les 27 entrevistes fetes al servei d'assessorament d'acció social de CCOO durant els mesos de setembre, octubre i novembre de 2023 hem pogut agrupar les respostes en quatre grups, que tenen a veure amb: cobrament indeguts, qüestions burocràtiques, suspensió i unitats familiars:

Exemple de cobrament indeguts:

F. G. de 49 anys, amb parella i menors a càrrec, tant la mare com a el pare estan a l'atur, el 2019 van rebre ajut de lloguer de 200 euros mensuals i també van tramitar la RGC, la qual va ser aprovada. Durant aquest anys la persona ha tingut diverses entrades i sortides al mercat de treball amb contractes parcials i temps determinat, la qual cosa han tingut que avisar al departament de drets socials per modificar la prestació de la RGC. El 2023 van rebre una carta on les reclamaven un cobrament indegut de més de 5.000 euros. Es tracta d'una situació molt complicada en la que l'assessorament s'enfoca en com orientar recurs de reposició davant la impossibilitat de disposar de manera immediata d'aquesta quantia per manca de capacitat d'estalvi.

Exemple de les qüestions burocràtiques:

O.,E. de 43 anys soltera amb 3 fills a càrrec, treballadora de la llar. Al juliol passat va morir la persona que cuidava i com que no te dret a l'atur va sol·licitar la RGC. En el moment de la tramitació li van instar a tramitar el IMV, qüestió que no obliga la llei de la RGC. Ha vingut al sindicat a l'octubre i encara no ha rebut cap resposta per a l'administració. Ens diu que va esgotar el poc estalvi que tenia i no sap què fer.

Exemple de suspensió:

B. H. de 39 anys, separada amb 3 fills/lles a càrrec i en situació d'atur. Té aprovada la prestació de la RGC, al juny li va caducar l'autorització de residència i treball i va tramitar la renovació del mateix. Al juliol va rebre la suspensió de la prestació perquè el NIE està caducat i tot i que ha presentat el resguard de la sol·licitud de la renovació li han dit que fins que no tingui la resolució favorable no poden fer res (la resolució d'una renovació de una autorització de residència i treball pot trigar entre 3 i 6 mesos).

Exemple de les unitats familiars:

H. M. de 44 anys, es troba en situació d'atur des de fa dos anys i mig, amb dos menors. Després de la seva separació es va traslladar amb les nenes a casa del seus pares pensionistes. Fins ara no rep la pensió alimentària a favor dels fills/es per part del pare de les seves criatures i l'han denegat la prestació de la renda garantida perquè la unitat familiar, tal i com ho contempla la norma, és l'actual formada per 5 persones (la mare, el pare, el fill/a i dos néts/es). Malgrat que les pensions dels pares d'H.M són modestes, els ingressos de la unitat familiar superen el llindar que marca la norma i queden sense accés a la prestació.

En resum, la unitat de convivència, és una qüestió que afecta a 13 persones, del conjunt de persones entrevistades. Totes elles són dones.

La dificultat d'acreditar la unitat de convivència actualment és un dels principals obstacles per a moltes dones que tenen fills/es a càrrec.

Creiem necessari l'articulació d'un mecanisme amb els serveis socials de la persona usuària per acreditar la tipologia que viu cada unitat familiar.

